

Dualismus světla

23

Dr. Brom Jiří

Gymnázium Týn nad Vltavou

8.2.2013

Výukový materiál pro Oktávu

Přírodní vědy - Fyzika - Optika

Dualismus světla

Využití - výklad a procvičení tématu

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

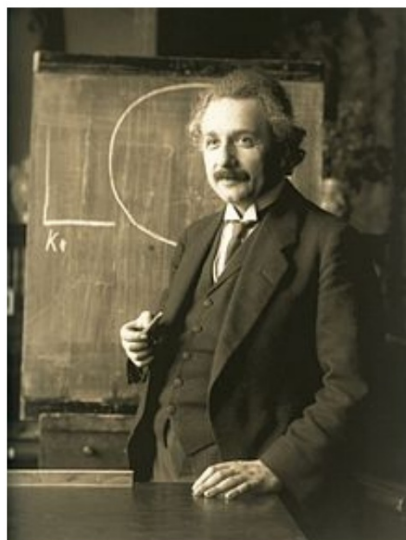

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dualismus světla

K vyřešení "ultrafialové katastrofy" nabídl M. Planck *matematický trik*. **A. Einstein** dospěl v roce 1905 na základě studia fyzikálních experimentů k hypotéze, že **kvanta světelné energie skutečně existují**. Dnes je označujeme jako **fotony**.

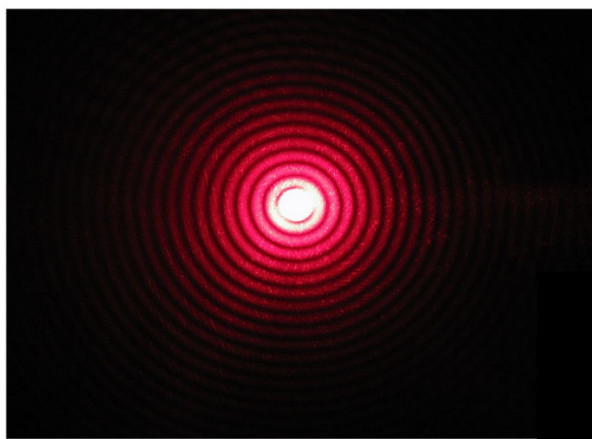
Albert Einstein in 1921

Obr.1

Einsteinova teorie světla :

- **světlo (elektromagnetické záření) má dualistický charakter** - chová se jako částice i jako vlnění současně
- částicí světla je **foton**
- rychlost fotonu je 300000km/s, klidová hmotnost je nulová
- energie fotonu **$E = h \cdot f$**
- hybnost fotonu **$p = E/c$**

Vlnový popis elektromagnetického záření vysvětloval, v souladu s experimentem, mnoho optických jevů, především **interferenci** a **difrakci**. Podle tohoto modelu se elektromagnetické záření šíří ve formě vln se spojitě rozloženou energií.

Obr.2

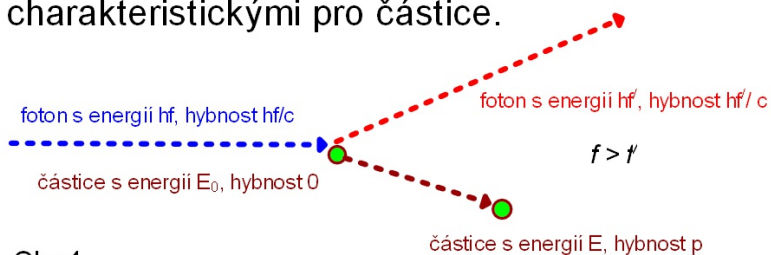
difrakce červeného laseru na bodovém otvoru

Interference na povrchu bubliny

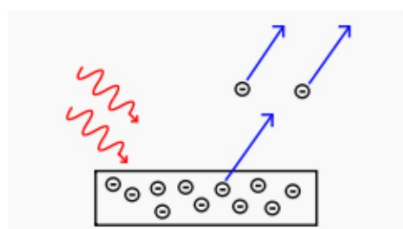
Obr.3

Kvantový popis elektromagnetického záření byl úspěšný při objasnění **fotoelektrického jevu** a **Comptonova jevu**. Podle představ tohoto modelu má interakce elektromagnetického záření s hmotou kvantový charakter - záření se při interakci chová jako soubor jednotlivých kvant energie - fotonů s vlastnostmi charakteristickými pro částice.

Obr.4

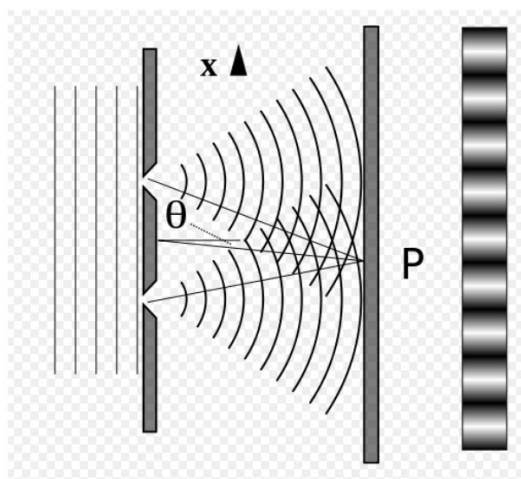
Rozptyl záření na elektronech (Comptonův jev). Odražené záření má nižší vlnovou délku a tedy i energii.

Obr.5

Emise elektronů při ozáření látky světlem vhodné frekvence (fotoelektrický jev).

Dvouštěbinový experiment :

Obr. 6

Vlnové vlastnosti způsobují, že dopad fotonů vytváří interferenční obraz.

Částicové vlastnosti fotonu se projevují bodovým zčernáním. Každé bodové zčernání vyvolal právě jeden foton, který v daném místě způsobil na citlivé vrstvě fotografické emulze chemickou reakci.

Každý jednotlivý foton má částicové i vlnové vlastnosti. Vlnově částicový charakter chování fotonů je tedy důvodem vlnově částicových vlastností elektromagnetického záření.

Pracovní list :

1. jak se liší pojetí energetických kvant u Plancka a Einsteina ?
2. vysvětli dualistický charakter fotonu
3. jakou má foton klidovou hmotnost ?
4. jak určíme hybnost fotonu ?
5. jak určíme energii fotonu ?
6. jaké jevy dobře vysvětlila vlnová představa světla ?
7. jaké jevy vysvětlilo pojetí světla jako proudu částic ?
8. vysvětli dualismus na dvouštěrbinovém experimentu

Zdroj :

Štoll I.: Fyzika mikrosvěta. Nakladatelství Prometheus s.r.o, Praha, 1995.

T.Hey,P.Walters : Nový kvantový vesmír, nakladatelství Argo, 2005

Obrázky :

Obr.1 -http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Einstein

Obr.2 -http://en.wikipedia.org/wiki/File:Laser_Interference.JPG

Obr.3 -http://en.wikipedia.org/wiki/File:Soap_bubble_sky.jpg

Obr.5 -http://en.wikipedia.org/wiki/Photoelectric_effect

Obr.6 -<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Doubleslit.svg>